

uvodnik Foreword

Pape Ivan XXIII. i Ivan Pavao II. — novi sveci

*Marijan Steiner**

Svečanost koja je održana 27. travnja 2014. u Rimu jedinstven je događaj u povijesti Katoličke Crkve: na taj dan živući papa Franjo uzdigao je dvojicu svojih prethodnika na čast oltara uz nazočnost oko milijun ljudi. Ivan XXIII. i Ivan Pavao II. proglašeni su svetima i pridružili se papi sv. Piju X. iz prvih godina 20. stoljeća. Tako su početak i završetak protekloga burnog stoljeća dobili osobito obilježje i ukras.

Svijet i Crkva bili su iznenađeni kada je u konklavi 28. listopada 1958. za 261. nasljednika sv. Petra izabran mletački patrijarh kardinal Angelo Giuseppe Roncalli. Mnogi su mislili da se radi o »prijelaznome« papi zbog njegove dobi (bio je u 77. godini života). Međutim, Ivan XXIII. još je uvijek imao tjelesne i duhovne snage te životno iskustvo: diplomatsko — kao apostolski vizitator u Bugarskoj, apostolski delegat u Turskoj i Grčkoj, nuncij u Parizu, a zatim i pastoralno — kao patrijarh Venecije. U desetogodišnjoj službi u Bugarskoj stekao je naklonost naroda brigom za običnoga čovjeka. Djelujući u Turskoj i Grčkoj, pribavljao je pomoć stanovništvu za vrijeme okupacije Grčke u II. svjetskom ratu i spriječio deportaciju tamošnjih Židova u logore smrti. Prijašnje službe priskrbile su mu mnoge i raznolike susrete (napose s pravoslavnim kršćanima i muslimanima) te važne spoznaje koje će ga kasnije obilježiti kao papu ekumenizma i dijaloga.

Značajne su bile njegove riječi koje je izrekao prigodom imenovanja patrijarhom: »Dolazim iz poniznosti i odgojen sam u zadovoljnom i blagoslovljenom siromaštvu. Providnost me odvela iz moga rodnog mjesta. Upoznala me s različitim narodima, religijama, ideologijama. Mene je uvijek više zanimalo ono što nam je zajedničko, nego ono što nas dijeli«. Bile su to proročke riječi koje će napose doći do izražaja u njegovoj kasnijoj petrovske službi. Uvijek ga je krasila neposrednost i srdačnost. Osvojio je svijet svojom dobrotom, jednostavnošću i smislom za humor. Dobio je nadimak Dobri. Slika pape promijenila se. Ivan XXIII. volio je isticati da je seljački sin. A onda dolazi veliko iznenađenje: nepuna tri mjeseca nakon što je izabran za rimskoga biskupa, najavljuje sazivanje Drugoga vatikanskog sabora! Nitko nije ni pomislio da će poglavar Katoličke Crkve u svojoj 78. godini života donijeti tako značajnu i zahtjevnu odluku. Koncil će biti izvanredan događaj koji će obnoviti Crkvu (*aggiornamento*). Papa Roncalli

* Prof. dr. sc. Marijan Steiner, Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu. Adresa: Jordanovac 110, p.p. 169, 10001 Zagreb, Hrvatska. E-pošta: msteiner@ffdi.hr

otvorit će Sabor 11. listopada 1962., ali će ga već sljedeće, 1963. godine (3. lipnja) zadesiti smrt. Započeo je epohalno djelo koje će dovršiti njegov nasljednik Pavao VI. U vrijeme svoga dosta kratkoga pontifikata Ivan XXIII. u dva je navrata uputio čuvene apele za mir prigodom dviju velikih svjetskih kriza: najprije zbog početka gradnje berlinskoga zida 1961. godine, a zatim zbog teške situacije vezane uz Kubu 1962. godine. Hruščov i zapadni saveznici uspjeli su ukloniti ratne napetosti dobrim dijelom zahvaljujući papi. Uskoro će Ivan XXIII. napisati glasovitu encikliku *Pacem in terris* i tako se potvrditi kao jedan od najznačajnijih promicatelja mira u svijetu.

Ivan Pavao II. izabran je za papu 16. listopada 1978. Karol Józef Wojtyła, po nacionalnosti Poljak, bio je prvi papa netalijan nakon više stoljeća. Vrlo je zauzeto radio kao svećenik (osobito u apostolatu s mladima), a potom kao krakovski nadbiskup. Aktivno je sudjelovao u radu Drugoga vatikanskog sabora. Pritom je dao značajan doprinos u sastavljanju važnih koncilskih dokumenata: pastoralne konstitucije o Crkvi u suvremenome svijetu *Gaudium et spes*, deklaracije o vjerskoj slobodi *Dignitatis humanae* i dekreta o sredstvima društvenoga pripćavanja *Inter mirifica*. Njegov je pontifikat trajao nešto preko 26 godina — jedan je od najduljih u povijesti. Isticao se kao veliki mirotvorac, usto naglašavajući pravo svakoga naroda na samostalnost i suverenost. Pridonio je propasti komunizma, oslobođenju Poljske i ostalih istočnoeuropskih zemalja od komunističke diktature, odigrao izuzetno važnu ulogu u međunarodnome priznanju suverene Hrvatske (usto je posjetio Hrvatsku tri puta!). Njegova otvorenost došla je do izražaja u dijalogu ne samo s ostalim kršćanima, nego i s pripadnicima drugih religija: prvi je od papa ušao u sinagogu i džamiju. Posjetio je 130 država, obišao oko 850 gradova. Svojom jednostavnošću i otvorenošću osvajao je ljude.

Ivan Pavao II. objavio je velik broj spisa među kojima se ističe 14 okružnih pisama (enciklika). Evo nekih: *Redemptor hominis* (o Isusu Kristu kao središtu svemira i povijesti), *Laborem exercens* (o ljudskome radu), *Sollicitudo rei socialis* (o socijalnoj skrbi Crkve, usmjerene istinskomu razvoju čovjeka i društva), *Evangelium vitae* (o pitanjima života i smrti: smrtnoj kazni, pobačaju, eksperimentiranju s ljudskim embrijima, eutanaziji, samoubojstvu), *Veritatis splendor* (o odnosu dobra i zla, tj. o moralno–teološkim pitanjima), *Fides et ratio* (o vjeri i razumu »koji izgledaju poput dvaju krila kojima se ljudski duh uzdiže k promatranju istine«), *Ecclesia de Eucharistia* (o euharistiji kao središnjem otajstvu Crkve). Od mnogih drugih spisa neka budu spomenuti: instrukcija *Donum vitae* (o biomedicinskim istraživanjima i reproduktivnim tehnikama) te apostolske pobudnice *Familiaris consortio* (o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenome svijetu) i *Christifideles laici* (o pozivu i poslanju vjernika laika u Crkvi).

Golema fizička i duhovna snaga Ivana Pavla II. obilježila je gotovo tri desetljeća života Katoličke Crkve. Svojim zanosnim djelovanjem, nastupima, susretima i spisima utjecao je na otvaranje Crkve prema svijetu i pospješio njezinu vidljiviju prisutnost na svim kontinentima. Zbog jasnih i čvrstih stavova nailazio je na oporbu ne samo među svjetskim moćnicima, nego i unutar same Crkve,

među tzv. liberalnim teolozima. Ivan Pavao II. odredio je smjer Crkve za 21. stoljeće; dao je jasne odgovore na razna moralna pitanja; sudjelovao u mnogim mirovnim inicijativama; zalagao se za poboljšanje odnosa između kršćana, Židova i muslimana; zauzimao se za pravdu, zajedništvo i solidarnost među ljudima na temelju Evandjelja; za osjetljivost prema slabima, nemoćnima i odbačenima; za pravo ljudi na rad i sudjelovanje u demokratskome odlučivanju. Snažno je zastupao »kulturu života«, što dolazi do izražaja i u ovim njegovim riječima: »Kultura života znači poštivanje prirode i zaštitu Božjega djela stvaranja. Na poseban način, znači poštivanje ljudskoga života od prvoga trenutka začeća do prirodne smrti.« Vijest o smrti Ivana Pavla II. (2. travnja 2005.) odjeknula je svijetom.

Vjernici su na njegovu sprovodu spontano klicali: »Santo subito!« (tj. neka brzo bude proglašen svetim).